

علی لاریجانی در عربستان چه ایده‌ای را دنبال می‌کند؟

بازآرایی توافق با ریاض

■ **حسن بهشتی‌پور: عربستان اگر نگران منافعش باشد، باید توصیه ایران را جدی بگیرد**

زهرّا طیبی
خبرنگار گروه سیاست

سفر علی لاریجانی به عربستان و برنامه‌ریزی دیدار با مقامات عالی عربستان یک روز بعد از اجلاس اضطراری دوحه و چند روز پس از تجاوز اسرائیل به اصلی‌ترین متحد آمریکا در منطقه اتفاق افتاد. اگرچه سفر دبیر شمام به عربستان پیش از وقوع این رخدادها برنامه‌ریزی شده بود؛ اما این تحولات بر محور گفت‌وگو با مقامات عربستانی که یکی از دستورکارهای مهم آن مسئله غزه خواهد بود، سایه می‌اندازد. در شرایطی که تحولات منطقه بر مبنای پیش‌بینی ایران پیش می‌رود و کشورهای عربی در جریان تجاوز به قطر صدق این نگاه را مشاهده کردند، ایران فرصت مغتنمی برای چانه‌زنی، چرخش و تغییر نگاه کشورهای عربی از جمله عربستان دارد، تا با یادآوری محاسبات و معادلات غلط آن‌ها در مورد تحولات منطقه، آن را به سمت تنظیم رفتاربر مبنای واقعیت رخداده‌ها سوق دهد یا حداقل به آن‌ها هشدار دهد که ادامه این مسیر غلط قدرت آن‌ها را در منطقه تحت تأثیر قرار خواهد داد. در حال حاضر عربستان در ماجرای لبنان، نقش آفرینی دارد. طبیعتاً یکی از محورهای اصلی مسفر دبیرشمام، گفت‌وگو در مورد رفتار عربستان در ماجرای لبنان است که با توجه به اتفاقات رخ داده در منطقه، ایران قدرت چانه‌زنی قوی‌تری برای تلافیف موضع عربستان و حتی چرخش نگاه عربستان در ماجرای لبنان دارد. جدای از آن سفر دبیر شمام و رایزنی با مقامات عربستان در حالی که آمریکایی‌ها به دنبال تضعیف موقعیت ایران در منطقه هستند، نقش کلیدی ایران در خاورمیانه را حفظ و تقویت خواهد کرد.

■ ■ ■

■ **فرصت درس گرفتن از تجاوز به دوحه**

حمله اسرائیل به دوحه، زنگ خطری را برای جهان عرب به صدا درآورد، به این معنی که در برنامه آمریکا برای تغییر نظم منطقه به نفع اسرائیل، احتمال آنکه منافع آن‌ها در منطقه لگد مال شود و حتی برعکس زبان‌هایی برای آن‌ها به همراه داشته باشند، وجود دارد. عربستان یکی از کشورهایی است که اگرچه تلاش می‌کند تا جای ممکن از تنش‌زایی در منطقه دوری کند امّا در حال حاضر در یکی از پروژه‌های مهم آمریکا علیه مقاومت در لبنان بازبگویی می‌کند. عربستان هم موافق خلع سلاح حزب‌الله است و هم برای تحقق آن اعمال نفوذ می‌کند. این کشور با تصور آنکه همکاری با آمریکا در تضعیف محور مقاومت، می‌تواند قدرت عربستان در منطقه را تقویت کند و نفوذ آن‌ها در لبنان را برگرداند، با این پروژه همراهی می‌کند. حمله اسرائیل به دوحه شسوک بزرگی به جهان عرب وارد و اثبات کرد که آمریکایی‌ها تا جایی که بتوانند برای تحقق اهدافشان از کشورهای عربی استفاده می‌کنند؛ اما هر زمان که تشخیص دهند منافعشان به خطر افتاده و تهدید می‌شود، از تعرض به حقوق این کشورها اجتناب نخواهند کرد. ایران اگر چه در اجلاس دوحه این موضوع را به کشورهای عربی و مسلمان گوشزد کرده؛ اما حالا با توجه به موضوع خاص لبنان و نقش آفرینی عربستان برای خلع سلاح حزب‌الله، امکان مناسب‌تری برای گوشزد کردن این موضوع از جانب ایران فراهم شده که خطر همراهی عربستان با پروژه آمریکا را به آن‌ها یادآوری و اشاره کند که در صورت همراهی با آمریکا در به‌ترین حالت افزایش قدرتی در منطقه برایشان به همراه نخواهد بود و این همراهی تنها کمک‌کی برای هژمون‌شدن اسرائیل خواهد بود و مهم‌تر آنکه قدرت آن‌ها را در منطقه تضعیف خواهد کرد.

■ ■ ■

■ **کروبی پس از حصر هم ترک عادت نکرد و همچنان با تکیه بر اطلاعات غلط موضع‌گیری می‌کند**

از حصر خبری هم آزادشوید

پرونده پخشان عزیزی، نمونه‌ای از چالش‌های پیچیده در پرونده‌های امنیتی است که در آن روایت‌های متضاد، دخالت‌های سیاسی غیرمسئولانه و جنگ رسانه‌ای، قضاوت عادلانه را دشوار می‌سازد. خانواده عزیزی حق اعتراض قانونی دارد، اما ادعاها باید با مدارک معتبر پشتیبانی شوند. نه اینکه بخوانند با فشارهای سیاسی و رسانه‌ای تصویری خلاف واقع از پرونده دخترشان ساخته و برای آزادی او کشور را متهم به بی‌عدالتی کنند. در این مسیر برخی چهره‌های سیاسی که سابقه پررنگی در فریب خوردن دارند نیز مورد سو استفاده قرار می‌گیرند. جدیدترین نمونه مهدی کروبی است که اخیراً از حصر خارج شده و مشابه رفتارش در سال ۸۸ که بدون سند ادعاهای جعلی را ضریب می‌داد، در پرونده عزیزی هم همین مسیر را در پیش گرفته و کشور را متهم به رفتار خلاف عطفوت پیامبر می‌کند. مهدی کروبی، با سابقه‌ای از ساده‌لوحی و فریب‌خوردگی، با دخالت غیرموجه در این پرونده، به جای کمک به عدالت، به حاشیه‌سازی و فشار سیاسی دامن می‌زند. کشور در حفظ امنیت، ملزم به قاطعیت در برابر تهدیدات است و نمی‌توان با روایت‌های عاطفی، شواهد قضایی را نادیده گرفت. آینده این پرونده ممکن است به بازنگری‌های قضایی هم نیاز داشته باشد؛ اما تصمیم‌گیری در این مورد نباید متأثر از جنجال‌سازی‌ها و فشارهای سیاسی باشد.

■ ■ ■

■ **رحمانیت اسلام یا ساده‌لوحی شما؟**

روز یکشنبه ۲۳ شهریور خانواده پخشان عزیزی با مهدی کروبی که سال‌ها در حصر بوده، دیدار کردند. این ملاقات با حضور وکیل پرونده، امیر رئیسیان برگزار شد. وکیل به تشریح مراحل قضایی پرونده پرداخت و ابراز امیدواری کرد بازنگری جدی در احکام صادره صورت گیرد. پدر پخشان با تأکید بر دل‌بستگی عمیق خانواده به ایران، دو نگرانی اصلی را مطرح کرد. نخست، صدور حکمی که از نظر خارانداعادلانه است و دوم، بهره‌برداری رسانه‌های خارجی از این موضوع برای تضعیف اعتبار ملی ایران. او اظهار داشت سوء استفاده تبلیغاتی دشمنان از این پرونده برای خانواده غیرقابل تحمل است و هرگونه لطمه به حیثیت کشور را محکوم می‌کند. مهدی کروبی در این دیدار پس از آنکه پیامبر اکرم(ص) را نماد رحمت وسعه‌صدر توصیف کرد و به آیه «و ما ارسلناک الا رحمه للعالمین» اشاره داشت تأکید کرد سیره پیامبر بر بخشش و جذب دل‌ها استوار بوده است. با این حال، کروبی با لحنی تند و غیرمسئولانه، حاکمیت را به انحراف از این اصول متهم کرد و مدعی شد رویکردهای سختگیرانه آن‌ها سیره نبوی مغایرت دارد. این اظهارات در شرایطی مطرح می‌شود که در خواست اعاده دادرسی پخشان در دیوان عالی کشور رد شده و پرونده او نیز برخلاف تمایر پدرش مملو از اقدامات ضدکشور است.

■ **تقویت قدرت منطقه‌ای ایران در ریاض**

سفر دبیر شمام که در جایگاه مشاور رهبری نیز قرار دارد، برای عربستان از اهمیت قابل توجهی بر خوردار است. این سفر در ابعاد مختلف برای ایران تولید قدرت خواهد کرد. نکته اول آن‌که رسانه‌های خارجی بعد از سفر علی لاریجانی به لبنان بر صحبت‌ها و اظهار نظرهای او متمرکز هستند و طبیعتاً اهمیت رسانه‌ای این سفر و هم‌زمانی با اجلاس دوحه مورد توجه رسانه‌ها قرار خواهد گرفت. نکته دیگر آن‌که ادامه رایزنی‌ها و سفرهای منطقه‌ای مقامات ایران نشان‌دهنده آن است که برخلاف تلاش‌ها و فشارهای آمریکایی‌ها، پروژه منزوی کردن ایران در منطقه نتیجه‌ای به همراه نداشته است و ایران همچنان تقویت روابط با همسایگان را به‌طور جدی دنبال می‌کند. یکی دیگر از محورهای سفر لاریجانی به عربستان تقویت همکاری اقتصادی با عربستان است؛ از زمان امضای توافق یکن، بخش زیادی از تعاملات با عربستان ماهیتی سیاسی داشته است. تقویت روابط اقتصادی با عربستان و حل برخی موضوعات اختلافی مثل ماجرای میدان گازی آرش، مقدمات تقویت و تحکیم روابط پرژدی‌ر با عربستان را فراهم خواهد کرد و قدرت رایزنی ایران را افزایش خواهد داد.

برای بررسی بیشتر اهمیت سفر لاریجانی به ریاض با حسن بهشتی‌پور کارشناس مسائل بین‌الملل گفت‌وگو کردیم که در ادامه می‌خوانید.

■ **عربستان اگر نگران منافعش باشد باید توصیه ایران را جدی بگیرد**

بهشتی‌پور در پاسخ به این سؤال که تقویت روابط با عربستان با توجه به این‌که این کشور ارتباطات مستحکمی با آمریکا دارد، بقدتر می‌تواند برای ما انتفاع به همراه داشته باشد، گفت: «در این‌که عربستان روابط نزدیکی با آمریکا دارد تردیدی وجود ندارد؛ از ۱۹۳۲ که عربستان مستقل شد تاکنون، این روابط گسترش پیدا کرده است. تا ۱۹۷۱ بیشتر با انگلیسی‌ها بود، ولی بعد از آن عمدتاً به سمت آمریکایی‌ها رفت. ولی باید توجه کرد که عربستان سعودی در دوره فیصل، در

ماجرای اوپک و تحریم نفتی علیه اسرائیل و کشورهایی که در جنگ ۱۹۷۳ حامی عربستان بودند، نقش بی‌بدیلی ایفا کرد و توانست اتحادی بین کشورهای عربی عضو اوپک برای تحریم نفتی غربی‌ها ایجاد کند. در تحلیل‌ها گفته می‌شود که این تصمیم با هماهنگی شرکت‌های آمریکایی رخ داده است، ولی در عمل یک قدرت مهم را به کشورهای غربی نشان دادند و از آن زمان بود که کشورهای غربی سازمانی درست کردند تا ذخایر نفتی برای خود ایجاد کنند. اروپایی‌ها بیشتر در این قضیه پیشگام بودند تا یک سری ذخایر نفت برای خودشان درست کنند که اگر تحریم تکرار شد، آن‌ها دچار آن بحران سال ۱۹۷۳ نشوند. این گونه نیست که چون عربستان سعودی متحد آمریکا است که یک واقعیت است نوکر دست‌به‌سینه آمریکا باشد و هر چه آمریکا می‌گوید بگوید «چشم». این تحلیل‌ها مبنا ندارد. عربستان سعودی در حال حاضر با روس‌ها رابطه بسیار نزدیکی برقرار کرده؛ در نفت و اوپک‌پلاس، با روسیه کار کرده است. زمانی که روس‌ها تحریم شده بودند، آمریکایی‌ها در دوره بایدن به عربستان سعودی فشار آوردند که تولید نفتشان را افزایش دهند تا کمبود تولید یا صادرات نفت روسیه در بازار جهانی جبران نشود، ولی عربستان به این موضوع تن نداد و اتفاقاً با روس‌ها هماهنگ بود. می‌بایست به این فکت‌های تاریخی توجه کنیم، مطلق‌گویی یا مطلق‌اندیشی قطعاً غلط است. عربستان یک نظام قبیله‌ای دارد و با سیستم خاص خود در جهان اسلام تأثیرگذار است و از همه مهم‌تر این‌که همسایه ایران از طریق خلیج فارس است؛ باید با کشور همسایه روابطمان را توسعه دهیم و سعی کنیم از ظرفیت‌های موجود استفاده کنیم و می‌توانیم در زمینه‌های مختلف با عربستان سعودی کار کنیم. از سال ۱۴۰۱ که روابط سیاسی ایران و عربستان مجدداً برقرار شد، متأسفانه این روند کُندپیش رفته و آن‌طور که بخش اقتصادی انتظارش را داشت، روابط گسترش پیدا نکرده است.»

■ **عربستان باید تحولات جدید منطقه را**

در تنظیم رفتارش در نظر بگیرد

بهشتی‌پور به هم‌زمانی سفر لاریجانی با برگزاری اجلاس دوحه هم اشاره کرد و گفت: «این‌جور سفرها از چند هفته قبل هماهنگی می‌شوند و حتی قبل از حمله به

قطر، این سفر هماهنگ شده باشد. ولی در مجموع، در این سفر هم روابط دوجانبه و هم روابط منطقه‌ای مورد توجه است. در مسائل لبنان، ایران با عربستان اختلافات شدید دارد؛ اگر دیدگاه عربستان تصحیح شود، برای روند آینده تحولات در لبنان و برای مقابله با توسعه‌طلبی اسرائیل در منطقه خیلی کمک‌کننده خواهد بود. اگر آقای لاریجانی بتواند در دیدگاه عربستان تأثیرگذار باشد، خیلی می‌تواند مفید باشد.» بهشتی‌پور در مورد این‌که چقدر تحولات تازه احتمال ایجاد تغییر در رفتار عربستان را ممکن خواهد کرد، توضیح داد: «اگر آقای محمدبن‌سلمان به منافع ملی کشورش توجه کند، حتماً باید به این دیدگاه منطقی ایران و سایر کشورها توجه کند. قبلاً مسئولین اسرائیلی به این صراحت اعلام نمی‌کردند که ما دنبال سیاست «نیل تا فرات» هستیم و این سیاست بخشی از عربستان هم شامل می‌شود. از آن طرف، نتانیاهو در مصاحبه مطبوعاتی به صراحت می‌گوید که اگر حماس هر جا باشد، جای امنی نخواهد داشت. او به صراحت تمام کشورها از جمله ترکیه را تهدید می‌کند که اگر حماس آن‌جا باشد، مورد حمله قرار خواهد گرفت. حاکمیت ملی کشورها اصلاً از نظر اسرائیل مهم نیست و امنیت ملی‌اش را در درون مرزهای کشور دیگر تعریف می‌کند و این یک نقطه‌عطف است. بنابراین عربستان باید به این فاکتورها توجه کند. ولی به هر حال واقعیت این است که دست عربستان سعودی و قطر یا امارات آن‌قدر باز نیست که مثل ایران رودرروی اسرائیل قرار بگیرند، اما می‌توانند اقدامات دیپلماتیک، سیاسی و اقتصادی در جهت واردآوردن فشار روی اسرائیل و متحدانش، به‌خصوص آمریکا انجام دهند.»

■ **فرصت گسترش همکاری در زمینه توريسم**

بهشتی‌پور در مورد این‌که در حوزه‌های اقتصادی ایران و عربستان می‌توانند چه همکاری‌هایی داشته باشند، توضیح داد: «چون الان ایران تحت تحریم است و وقتی شرکت‌های عربستانی وارد همکاری با ایران می‌شوند، دچار تحریم می‌شوند. بنابراین واقعاً باید ببینیم چگونه می‌شود راه‌حل‌هایی تعریف کرد که بشود با عربستان سعودی تحریم‌ها را دور زد. در موضوع توريسم، توريسم مذهبی مطرح است؛ ایرانی‌ها به‌مکه‌ومدینه‌وبرعکس، شیعیان عربستان عمدتاً برای زیارت امام‌(ضراع)، قم و سایر اماکن مذهبی به ایران می‌آیند. قبلاً تعدادشان قابل توجه بود، اما اخیراً کم شده، ولی باز می‌تواند گسترش بیشتری پیدا کند. پروژه‌های مشترکی قرار بود اجرا شود؛ مثلاً مشهد را به کربلا و کربلا را به مکه وصل کنند و این یک راه‌ترانزیتی بسیار مهم است که اگر جادهاش کشیده‌شود و همچنین راه‌آهن سراسری‌اش از مشهد، تهران، قم و کربلا و از آن طرف به سمت مدینه و مکه برود، واقعاً یک دستاورد بزرگ خواهد بود. این موضوع پیوستگی منافع کشورها و توريسم را تقویت می‌کند و بسیاری کارهای دیگر هم وجود دارد. اما این‌ها مستلزم سرمایه‌گذاری و در درجه اول مستلزم اراده‌سیاسی و سپس پشتیبانی سرمایه‌گذاری اقتصادی است که به دلیل همین تحریم‌ها همچنان روی زمین مانده و حرف‌هایش زده‌شده، ولی عملاً امکان اجرا پیدا نکرده است. علاوه بر این، در صنایع غذایی ایران وروغن و این‌جور موارد، تولید آب‌میوه‌ها، عربستانی‌ها در سال‌های گذشته مشارکت داشتند، اما به‌تدریج به دلیل تحریم‌ها بازار ایران را ترک کردند، به‌خصوص بعد از تحریم‌های ترامپ. در هر صورت هنوز راه برای همکاری در صنایع غذایی، صنایع مواد روغنی و امثال آن همچنان باز است. علاوه بر این، عربستان سعودی رویکردش به سمت هوش مصنوعی و استفاده از آن در صنایع مختلف رفته که در این زمینه هم می‌تواند با ایران همکاری داشته باشد. اما قبل از همه این‌ها باید مشکل تحریم‌ها حل‌وفصل شود. تا زمانی که تحریم‌ها هست، نه شرکت‌ها می‌توانند به شرکت‌های دیگر و کشورهای عربی آن‌طور که بایدوشاید به سمت بازار ایران نمی‌آیند.»

■ ■ ■

گروه‌های مخالف مانند پژاک، با اعزام کادرهای خود به ایران، آگاهانه آن‌ها را در معرض دستگیری قرار می‌دهند تا سوءذای برای تبلیغات رسانه‌ای فراهم کنند. حمایت‌شهردار دارم‌اشنات آلمان و جمعاعات برلین با حضور پرچم‌های تجریطلانه، بخشی از این سناریوی تکراری است که هدف آن تضعیف وجهه ایران در سطح بین‌المللی است. این اقدامات بخشی از جنگ شناختی است که از زبان به‌عنوان سوءذه‌های قربانی برای پیشبرد اهداف سیاسی استفاده می‌کند.

پرونده پخشان عزیزی در چهارچوب جرایم امنیتی بررسی شده است. از ارتباطات اولیه با حزب‌دموکرات کردستان تا عضویت در پژاک، شواهد متعددی از فعالیت‌های تشکیلاتی و مسلحانه او وجود دارد. آموزش‌های نظامی، تشکیل هسته‌های مخفی و هدایت اعتراضات، اتهاماتی هستند که دیوان عالی کشور تأیید کرده است. بنابراین حکم اعدام صادره را نمی‌توان بدون ارائه هیچ استدلالی یک اقدام خلاف عدالت دانسته و با ترائیشکین دل‌وجهه غیرامنیتی برای پخشان عزیزی به سیستم قضایی کشور اتهام‌زنی کرد.

■ **عطوفت هم وجود داشت**

اگر واقعاً بخواید ببینید

همان‌طور که پیش از این رئیس دستگاه قضائی نیز در دیدار با اصحاب رسانه در مورد مطالبه آزادی زندانیان سیاسی گفته است: «بعضاً اختلاف برداشت‌هایی نیز از مفهوم جرم سیاسی وزندانی سیاسی می‌شود؛ گاهی همه مجران وزندانان امنیتی را زندانی سیاسی می‌نامند.» برخی جریان‌های سیاسی داخلی و خارجی هرگونه زندانی امنیتی را به «زندانی سیاسی» تغییر عنوان داده و بدون توجه به جرائم رخ داده مطالبه نقض احکام در مورد آن‌ها را دارند. اما همان‌طور که به دلیل سابقه ورزشی و یا هنری یک مجرم به او عنوان زندانی ورزشی و یا زندانی هنری اطلاق نمی‌شود، در مورد چهره‌هایی که خلاف امنیت ملی اقدام کرده‌اند نیز نمی‌توان صرفاً با استناد به سابقه سیاسی افراد آن‌ها را زندانی سیاسی نامید ضمن اینکه برخی متهمان امنیتی حتی سابقه سیاسی نیز نداشته‌و مستقیماً وارد فضای امنیتی و عملیاتی علیه کشور شده‌اند و قاعداً متناسب با جرایم مرتکب شده نیز مورد مجازات قرار می‌گیرند. البته کشور در این مورد نیز با حداکثر عطوفت عمل کرده است. بسیاری از زندانیان سال ۱۴۰۱ که جرایم امنیتی خفیف‌تری داشتند با عفو جامع رهبر انقلاب آزاد شدند؛ اما برخی چهره‌ها که پرونده‌های سنگینی داشتند طبعاً باید مراحل بررسی و اجرای حکم را نیز پشت‌سر بگذارند. مهدی کروبی اما با نادیده گرفتن چنین اقداماتی کشور را به اقدامات خلاف مشی پیامبر متهم می‌کند. این که حکم برخی چهره‌ها از جمله پخشان عزیزی لغو‌شود و یا تغییر کند، در اختیار مرجع قضایی است؛ اما حداقل سوابق این چهره‌ها نشان می‌دهد که ادعای محکومیت آن‌ها به خاطر فعالیت‌های سیاسی و اجتماعی خلاف واقع بوده و صرفاً با هدف اعمال فشار به دستگاه قضا و متهم کردن ساختار حکمرانی مطرح می‌شود.